

28 juni 2023

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Associate degree: ook mee aan de slag in 2023- 2024

1 Inleiding

We naderen de zomervakantie voor geheel Nederland, al hebben we reeds behoorlijk veel warme dagen voor de kiezen gehad. Laten we maar afwachten hoe de klimaatveranderingen ook in de komende maanden gaan doorwerken. Het is wel zeker dat stabiliteit behoorlijk ver te zoeken is.

En ja, ook in het onderwijs is ook van alles gaande. Veel plannen, allerlei wetten, nieuwe regelingen en dus ook veel stukken die iedereen die maar iets met het mbo, hbo en wo te maken heeft, in razende vaart en in bijna niet bij te houden tempo om de oren vliegen. Het gaat allemaal culmineren in de a.s. plannen die vallen onder 'toekomstverkenningen', en waarvan zeer binnenkort een eerste aanzet wordt gegeven door de vijf adviesbureaus die door OCW zijn ingehuurd. Er komt een rapport met allerlei gedachten, met een aantal scenario's waarover men zich kan (mag) gaan buigen. We voorspellen veel bijeenkomsten, raadgevende conferenties, belangenverdedigende seminars en goed voorbereide webinars.

De Associate degree (Ad dus) moet in dat alles ook een plek gaan krijgen. Zover ons bekend, zal niet al teveel op dit punt in de toekomstverkenningen terug te vinden zijn, met juist de nadruk op de posities van de hogescholen en vooral universiteiten. In de discussies over de doelmatigheid, het taalgebruik en meer van deze onderwerpen wordt ook geen aparte analyse opgenomen voor de Ad, al is duidelijk dat met een parallelle route via de Ad naar de Bachelor (en dan door naar de Master) een stevige verschuiving bij de hbo-instroom gaande is en nog wel verder zal doorzetten.

Prima, we wachten het dus maar gewoon af, met wat onontkoombaar is. In deze nieuwsbrief zetten we simpelweg een paar zaken voor het komende studiejaar op een rijtje, voorafgegaan door een interessant bericht over de Vlaamse Ad in de zorg en de laatste gegevens rond de aanmeldingen.

2 Ad voor verpleging in Vlaanderen – idee?

In ons land hebben we de opleidingen mbo-verpleegkundige en hbo-verpleegkunde. Daarbij is te zien dat degenen die mbo-v hebben gedaan, met een fikse verkorting de hbo-v-opleiding kunnen doen. Dat wil zeggen dat er eigenlijk geen ruimte is voor een Associate degree, dus een Ad-v. Ook is daarnaar niet echt een onderzoek gedaan, gelet op de wettelijk verplichte registratie voor de afgestudeerden.

Maar in Vlaanderen is er nu wel zo'n opleiding te vinden, als 'Graduaat' dus als Associate degree. Van oudsher is zo'n gezondheidszorgopleiding gekoppeld aan scholen voor algemeen onderwijs en die is niet zoals de andere 'graduaats-opleidingen' overgeheveld naar de hogescholen. Maar ja, hoe deze dan te positioneren naast de hbo-verpleegkunde-opleidingen? De Ad is niet twee maar drie jaren vanwege de Europese eisen die aan het beroep worden gesteld, en die leiden dus tot een omvang van minimaal 180 credits. In Vlaanderen is een hbo-bacheloropleiding normaal gesproken drie jaar, maar de hbo-v is echter vier jaar lang. Maar er is dan wel een oplossing nodig.

Nu is deze gevonden door de Graduaat-opleiding een eigen beroep te geven binnen de gezondheidszorg, voor de 'basisverpleegkundige'. Hieronder een bericht zoals dat in de pers verscheen. Maar is dit ook iets voor Nederland? Zou de mbo-4-opleiding kunnen worden uitgebreid met een Ad die in het verlengde ervan ligt, zodanig dat het complete traject aan de internationale eisen voldoet? Kan het door een ROC worden aangeboden onder de licentie van een hogeschool? Het is maar een idee...

Kamer zet licht op groen voor 'basisverpleegkundigen'

De plenaire vergadering van de Kamer heeft donderdagavond het licht op groen gezet voor de creatie van het beroep van 'basisverpleegkundige'. Die titel wordt voorzien voor studenten in de opleiding verpleegkunde in het hogere beroepsonderwijs.

In België zijn er twee types opleiding tot verpleegkunde. De bacheloropleiding aan de hogeschool duurt vier jaar, de opleiding graduaat verpleegkunde, het hoger beroepsonderwijs HBO5, duurt in Vlaanderen drie jaar. Zo'n 40 procent van alle verpleegkundigen die in Vlaanderen actief zijn, volgde een HBO5-opleiding. Omdat de opleiding naar Europese normen te weinig stage-uren omvat, creëert een wetsontwerp van minister van Volksgezondheid Frank Vandenbroucke (Vooruit) voor die laatste groep nu de beroepstitel van 'basisverpleegkundige'. Zij zullen in de toekomst andere handelingen mogen stellen dan verpleegkundigen met een bachelordiploma. Om welke handelingen dat gaat, wordt vastgelegd in een koninklijk besluit. Voor de studenten die nu al hun studies hebben aangevat of afgerond, verandert er niets. Basisverpleegkundigen zullen met een brugopleiding bovendien kunnen doorstromen naar het statuut van verpleegkundige.

3 Instroom

We kijken ook even naar de instroom bij het hbo (laatste stand van zaken, per 26 juni):

onderwijstype	sector	aanmeldingen					2023 t.o.v. 2022	
		2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	absoluut verschil	procentueel verschil
associeerde degree	economie	3.908	4.421	4.283	4.358	5.117	759	17,4%
	gedrag en maatschappij	1.187	1.511	1.641	1.826	2.411	585	32,0%
	gezondheidszorg	188	175	195	253	252	-1	-0,5%
	landbouw en natuurlijke omgeving	268	304	300	356	353	-4	-1,0%
	onderwijs	238	284	514	622	865	244	39,2%
	taal en cultuur	177	189	228	300	403	102	34,1%
	techniek	1.176	1.752	1.939	2.201	2.403	202	9,2%
subtotaal associeerde degree		7.141	8.636	9.100	9.916	11.803	1.887	19,0%
bachelor	economie	56.799	55.824	51.028	50.505	50.273	-233	-0,5%
	gedrag en maatschappij	16.001	17.135	16.300	16.001	15.711	-290	-1,8%
	gezondheidszorg	18.374	19.003	19.216	17.431	16.620	-811	-4,7%
	landbouw en natuurlijke omgeving	3.401	3.518	3.337	3.207	3.264	57	1,8%
	onderwijs	16.900	18.051	15.593	15.350	15.079	-271	-1,8%
	taal en cultuur	9.189	9.877	10.429	10.863	9.943	-920	-8,5%
	techniek	32.126	31.408	29.191	28.966	29.088	122	0,4%
subtotaal bachelor		152.791	154.817	145.094	142.323	139.978	-2.345	-1,6%

Prima dus wat betreft de Ad-opleidingen. In de gezondheidszorg-sector eentje lager maar voor de Bachelor zijn het er veel minder. Dat is zeker het geval als wordt gekeken naar bijvoorbeeld 2020. Hogescholen moeten die instroom van toen nu allemaal 'bedienen', drie jaren later, maar over een of twee jaren is het effect van die hoge aantallen ook weer uitgewerkt. In combinatie met de lagere instroom van nu zullen de instellingen flink moeten bezuinigen, ook al loopt de bekostiging door de overheid altijd een paar jaren achter. Hetgeen dan ook weer inhoudt dat men de Ad's als het ware moet 'voor-financieren'...

De aanmeldingen voor de hbo-bachelor waren twee weken geleden -0,7% en nu dus -1,6%. De groei bij de Ad was en is +19%.

Bij de universiteiten geldt per 26 juni dat de instroom vergeleken met een jaar geleden 4,2% lager is (was per 19 juni -3,2%). Dat is een opmerkelijk hoog percentage, mede omdat men een half jaar geleden een sterke stijging voorspelde. Minder vwo'ers? Vooral minder buitenlandse instromers?

4 Aandachtspunten voor na de zomervakantie

Hier dus een lijstje met zaken waarvan we het idee hebben dat ze na de zomervakantie veel politieke aandacht gaan vragen – of dat de hogescholen dat zelf moeten doen voor het Ad-aanbod. Het zijn ook onderwerpen die zich prima lenen voor nadere beschouwingen. We gaan het zien.

4.1 Nederlandse taal bij de Ad

De Ad-opleidingen vallen straks ook – als het doorgaat – onder maximaal een derde in een andere taal. De huidige Engelstalige Ad's moeten worden aangepast, net als de Bachelors.

Het betekent dat minimaal 80 studiepunten in het Nederlands moeten worden verzorgd, ook als het gaat om de toetsen.

Met 80 studiepunten valt te denken aan in ieder geval het eerste leerjaar en vervolgens een aantal kern-onderwijseenheden in jaar 2 met een omvang van 20 studiepunten.

Ongetwijfeld zal hiervoor een landelijk format per domein handig zijn. Het Landelijk Platform Ad kan uiteraard het voortouw nemen.

4.2 Taal en Ad-Bachelor

In het verlengde van het eerste punt moet worden gezien of de leerlijn Ad-Bachelor valt onder het begrip 'opleiding' met betrekking tot het gebruik van een andere taal. Deze leerlijn kan dus ook 240 studiepunten zijn en ja, hoe dan om te gaan met maximaal een derde, als een goede vraag.

Dat is een scenario dat past bij de komende discussies, in de algemene context.

4.3 Macro-doelmatigheid

Met de nieuwe regeling voor de macro-doelmatigheid wordt het noodzakelijk om de voornemens voor nieuwe opleiding in een vroeg stadium bij de CDHO te melden (bekostigd). Tevens moet worden aangetoond dat:

- de instelling zelf heeft onderzocht of er niet kan worden volstaan met een afstudeerrichting binnen een bestaande opleiding, en
- samen met andere aanbieders is nagegaan hoe de doelmatigheid is aan te tonen en wie dan (ook) een aanvraag doet, en
- landelijk wordt gezien hoe verder de invulling is te regelen, tevens per variant.

Het betekent praktisch gezien dat een aanvraag niet 'zomaar uit de lucht mag komen vallen'. De CDHO moet niet meer zelf van alles hoeven uit te zoeken, om te zien hoe het zit met de plannen van andere aanbieders, regionaal en landelijk, om te voorkomen dat er ergernis ontstaat vanwege het besluit en de geraadpleegde bronnen.

Hiervoor kan een landelijke aanpak worden afgesproken, met een duidelijke overlegstructuur. Binnen het Landelijk Platform Ad moet hiervoor ruimte kunnen worden gemaakt.

4.4 Toekomstverkenningen

Met de toekomstverkenningen wordt naar het stelsel met mbo, hbo en wo gekeken. Vanaf half juli lijken de contouren van allerlei voorstellen bekend te gaan worden.

Het lijkt erop dat de Ad niet expliciet daarin zal worden meegenomen, hetgeen betekent dat hogescholen zelf in beweging dienen te komen. Dat kan op een paar manieren:

- werkgroep instellen met vertegenwoordigers van hogescholen die de Ad als een duidelijk speerpunt beschouwen voor hun beleid;
- denktank instellen uit het midden van het Landelijk Platform Ad;
- stuurgroep instellen met vertegenwoordigers van hogescholen die hun Ad-aanbod regionaal hebben gebundeld, aangevuld met een expert die specifiek onderzoek kan doen.

Er zijn daarbij diverse fases te onderscheiden, om alles in ogenschouw te nemen:

- na de publicatie van het adviesrapport (juli)
- na het bekend worden van de beleidsreactie van de minister (oktober – najaar)
- na de discussies in het parlement (eind van dit jaar).

Elke fase kan een 'position paper' opleveren om de discussies te voeden.

4.5 MBO en Ad

Er is een wetsvoorstel gedaan met betrekking tot een regeling voor het aanbieden van een deel van een Ad-opleiding op een mbo-locatie. De internetconsultatie leverde slechts 1 openbare reactie op nl. van onze kant. In grote lijnen kwam die mening erop neer dat een aparte regeling overbodig is en het alleen gaat om het moeten beoordelen van de macrodoelmatigheid.

Los van het al dan niet doorgaan met zo'n regeling, is de aanbeveling om voor deze constructie met een landelijk format te komen. Er liggen genoeg voorbeelden uit het verleden en het heden op de plank. Als bekend is wat de overheid wil, kan een werkgroep aan de slag gaan met het opzetten van dit format.

4.6 Doorstroom Ad naar de Bachelor – aanvullend programma

Er wordt hard gewerkt aan een handleiding voor de vormgeving van de leerlijn Ad-Bachelor. Daarbij gaat het vooral om de mogelijkheden voor het aanvullend bachelorprogramma, op basis van hetgeen binnen de Ad is gedaan. Het kan daarbij uitmonden in:

- een tweejarig programma, op basis van maatwerk...
- een programma dat te zien is als een afstudeerrichting binnen de bacheloropleiding...

- een specifiek maatwerkprogramma van twee jaren, alleen voor de Ad'ers...
- een programma dat al in het laatste deel van de Ad begint, een brugdeel kent en vervolgens is gebaseerd op het kiezen van eenheden uit het bachelorprogramma – met een eigen stage, minor en afstudeeropdracht...
- een ander programma, samen als Ad- en B-management op te stellen.

Het principe kan zijn om binnen een domein te zorgen voor een aanvullend bachelorprogramma dat twee jaren vraagt (mag best iets meer dan 120 studiepunten zijn). Buiten het domein kan worden gestreefd naar maximaal drie jaren, en als men een flexibel semestersysteem heeft naar maximaal twee-en-een-half jaar.

Er zou in het komende jaar tevens kunnen worden gezien of het aanvullend programma een geheel eigen status kan krijgen. Men dient zich hierbij te realiseren dat het in ons stelsel gaat om het behalen van een niveau, met een graad, op basis van de zgn. Dublin Descriptoren. De overheid kan vervolgens vaststellen dat er meerdere type opleidingen zijn die leiden tot niveau 6, om daar de graad Bachelor aan te koppelen. We hebben de academische en de professionele Bachelor, en daar kan binnen het hbo ook een meer beroepsgerichte Bachelor aan worden toegevoegd ('Higher Vocational-Professional Education').

Scenario's daarbij zijn onder meer, steeds met het gebruik van twee jaren voor een programma, dat:

- als verdieping geldt voor de eerdere Ad;
- als verbreding geldt voor de kernvakken van de eerdere Ad;
- een aanvulling, als een vorm van cross-over, met vakken die aanvullend zijn op de eerdere Ad, maar wel op niveau 6;
- een aantal eenheden op basis van certificaten die op niveau 6 zijn te plaatsen, met diverse specialismen.

Het betekent tevens dat deze programma's een eigen accreditatie kunnen krijgen, op basis van de instroom die formeel te identificeren is. De aanbieders kunnen binnen de hogescholen een plek claimen maar mogelijk zijn ze ook te positioneren met een koppeling aan de organisatorische eenheden die de Ad's gebundeld in de markt zetten. Uiteraard moet dit verder worden uitgewerkt, maar binnen de toekomstverkenningen moet en mag deze optie niet uit het oog worden verloren.

4.7 PAC's

Er zijn al meerdere regionale vestigingen van hogescholen waarbij de Ad's binnen een eigen entiteit worden verzorgd. Ze kennen allemaal hun eigen naam, maar als een soortnaam hebben we steeds gebruikt: Professional Associate College (PAC).

Aanbevolen wordt om ook te gaan kijken of deze positionering ook kan worden gebruikt binnen de wet- en regelgeving om aanvullende mogelijkheden te bieden. Men doet dat ook voor de combinatie van ROC en hogeschool rond de Ad, dus misschien kan daarvan gebruik worden gemaakt om in de regio's verdere ontwikkelingen te steunen.

4.8 NLQF en de niveaus

Binnenkort heeft het NLQF een eigen formele positie in het onderwijsstelsel. Dat betekent dat het interessanter wordt om te gaan kijken naar de waarde en status van kwalificaties op niveaus 5 en 6, in samenhang met de Ad. Zoals het nu is, kunnen er best in bepaalde constructies non-formele trajecten worden aangeboden, op basis van certificaten. Hier een paar scenario's die komend jaar onder de loep zijn te nemen:

- Ontwikkelen van kwalificaties op niveau 5, vergelijkbaar met een Ad en mogelijk zodanig in elkaar gestoken dat ze vrijstellingen opleveren voor bepaalde Ad-opleidingen – aan te bieden door (private) instellingen die ook betrokken zijn bij het mbo dan wel het hbo;
- Ontwikkelen van trajecten op niveau 6, privaat aan te bieden aan bezitters van een Ad-grad, in combinatie met een baan.

5 Kortom...

Voldoende werk aan de winkel, lijkt ons. Nu de Ad het eerste lustrum kan vieren na de verzelfstandiging en de instroom sterk stijgt, is het een goed moment om de Ad nog volwaardiger een plek te geven in het hoger onderwijs.